

COMENTARII PRIVIND INFLUENȚA CHINEI ASUPRA PIEȚELOR INTERNAȚIONALE ALE METALELOR¹

Iulia Monica OEHLER-ȘINCAI²

Rezumat

În opinia specialiștilor internaționali, cererea de metalele a unei țări evoluează în tandem cu PIB-ul său pe locuitor. Ținând cont de faptul că, în prezent, China este principalul consumator de metale la nivel mondial, iar cererea sa va continua să sporească cel puțin până în momentul dublării nivelului actual al PIB-ului său pe locuitor – ceea ce nu se va întâmpla înainte de orizontul anilor 2020 – consumul de metale al Chinei se va înscrie mai departe pe o pantă ascendentă. Mai mult decât atât, experții apreciază că, în orizontul anilor 2030, China va devansa SUA din punct de vedere al valorii PIB-ului exprimat în prețuri curente, economia sa urmând să devină prima ca mărime în lume. Așadar, în pofida încetinirii ritmului de creștere a PIB-ului și a procesului actual de reechilibrare a economiei chineze, consumul de metale în China va depăși nivelurile curente în anii care vor urma.

Datele statistice și studii recente evidențiază că cererea chineză pentru bunuri de folosință îndelungată se va majora, așadar, va spori și cererea de metale din industria prelucrătoare. În același timp, infrastructura chineză este departe de a fi definitivată, cu atât mai mult cu cât decalajele de dezvoltare între estul Chinei și regiunile sale centrale și vestice sunt ridicate, iar investițiile în construirea sau modernizarea de șosele naționale, autostrăzi, rețele de electricitate, canalizare, porturi, aeroporturi vor continua să fie semnificative.

Așadar, sub incidența „factorului China”, cererea agregată de metale la nivel mondial va continua să se amplifice odată cu progresul tehnic, creșterea nivelului de trai al populației și majorarea graduală a veniturii pe locuitor. Totodată, ritmul de creștere și structura consumului vor suferi modificări.

Cuvinte cheie: „factorul China”, metale, metale de bază, minereu de fier, pământuri rare, cerere și ofertă, prețuri

Clasificare JEL: E20, E23, E30, E31, E60, Q02.

¹ Prezentul articol este contribuția autoarei la studiul „Perspectivele post-criză ale industriei metalurgice pe plan mondial”, INCE/IEM, Academia Română, Coordonator: Dr. Anca Dragomirescu.

² Doctor în economie, cercetător științific gradul II la Institutul de Economie Mondială al Academiei Române.

1. Cadrul general al evoluției cererii și ofertei de metale³

Conjunctura economiei mondiale, situația specifică a sectoarelor de activitate consumatoare de metale (ascensiune/declin pe termen scurt, mediu sau lung) și interdependențele dintre acestea sunt, de regulă, cele care „dau tonul” în glisarea cererii și a ofertei de metale până la atingerea punctelor succesive de echilibru, după cum a evidențiat și perioada care a urmat crizei financiare și economice recente. Factorii care determină evoluția prețurilor la diferite categorii de metale (feroase, neferoase, pământuri rare) sunt numeroși. Aceștia se manifestă cu intensități diferite și se răsfrâng, simultan sau succesiv, asupra cererii și ofertei.

Dezvoltarea tehnologiilor de vârf și rolul primordial pe care acestea îl dețin în prezent în economie se răsfrâng, desigur, și asupra cererii de metale, în special a celor „strategice” (pământuri rare). Însă există și alți determinanți care influențează jocul cererii și al ofertei de metale, dintre care amintim: tendințele protecționiste din partea unor producători majori (interdicții sau limitări cantitative la export), acțiunile speculative, evoluția stocurilor, folosirea unor metale ca garanție pentru obținerea de credite, conflictele de muncă (greve) sau militare în regiunile producătoare, dezastrele ecologice și măsurile care se impun pentru protecția mediului. La toate acestea se adaugă poziția de monopol sau cvasimonopol a unor state pe anumite piețe și majorarea rapidă a consumului mondial, odată cu ascensiunea Chinei.

În opinia specialiștilor internaționali, **perspectivele piețelor metalelor comune rămân puternic ancorate în evoluția economiei chineze, care concentrează aproape 45% din cererea la nivel mondial pentru această categorie de materii prime** (The World Bank, 2014, Roache, 2012). În cazul majorității mărfurilor tranzacționate la Bursa de Metale de la Londra (LME), China este deopotrivă principalul producător și consumator, însă cererea sa depășește, de regulă, producția proprie.

În ediția „de vară” a Raportului vizând perspectivele economiei mondiale⁴, **experții Băncii Mondiale atrag atenția asupra tendinței de scădere accentuată a prețurilor la metale de bază în perioada 2011-2013**. Această evoluție reflectă, printre altele, creșterea mai moderată a cererii comparativ cu perioada anterioară și adaptarea treptată a ofertei la cerere, ca rezultat al majorării investițiilor în capacități productive pe parcursul ultimilor ani (The World Bank, 2014, p. 15). La

³ Ne referim la metale neferoase de bază (cupru, plumb, nichel, zinc, aluminiu, cositor), minereu de fier, oțel, metale neferoase speciale (antimoniu sau stibiu, arsen, beriliu, bismut, cadmiu, crom, cobalt, columbiu, galiu, germaniu, hafniu, indiu, litiu, magneziu, mercur, molibden, reniu, seleniu, tantal, telur, titan, tungsten sau wolfram, uraniu, vanadiu, zirconiu) și pământuri rare (ceriu, disprosiu, erbiu, europiu, gadoliniu, holmiu, iterbium, itriu, lantan, lutețiu, neodim, praseodim, promețiu, samariu, scandiu, terbiu, tuliu). Am exclus din analiză metalele prețioase.

⁴ A se consulta și: Le Figaro Economie, *La Banque mondiale abaisse ses prévisions économiques 2014*, Jean-Pierre Robin, 11.06.2014.

acestea se adaugă și utilizarea unor metale de bază, precum cuprul și minereul de fier, ca garanție pentru obținerea de credite, în special în China. Prețurile la cupru și minereul de fier s-au diminuat în perioada care a urmat „vârfulor” din 2011 cu 30% și, respectiv, 46%.

„Factorul China”

Incontestabil, China, a doua țară în clasamentul statelor lumii în funcție de valoarea PIB-ului¹, s-a transformat în ultimele decenii într-un consumator redutabil de materii prime la nivel mondial. Necesarul său tot mai ridicat de materii prime – determinat de implementarea într-un ritm alert de ample proiecte de infrastructură, industrializare și urbanizare – a impulsionat în egală măsură importurile, investițiile chineze peste hotare în căutare de resurse și producția proprie. În același timp, ritmurile înalte de creștere economică (ritm mediu de creștere a PIB-ului chinez de 10% în ultimii 30 de ani) (IMF, 2014, p. 23) au condus la sporirea treptată a veniturilor populației și a cererii pentru produse din ce în ce mai sofisticate. Specialiștii apreciază că, în orizontul anilor 2030, Republica Populară Chineză va devansa SUA din punctul de vedere al valorii PIB-ului exprimat în prețuri curente, economia sa urmând să devină prima ca mărime în lume.

Un factor decisiv care a influențat producția de metale pe plan autohton a fost relocalizarea a numeroase capacități productive din țări avansate (SUA, Japonia și unele state membre ale UE) în China. Totodată, sporirea consumului de materii prime al Chinei a determinat orientarea investițiilor chineze către țări deținătoare de astfel de resurse, precum cele din Africa, America Latină, Asia și Oceania. Începând din 1995, statul chinez a început să investească masiv în resurse naturale, investițiile sale totale în resurse din întreaga lume fiind estimate la 226 miliarde dolari. Investițiile recente arată că nevoia de materii prime nu este în scădere, ci dimpotrivă, se va majora în anii care urmează (The Wall Street Journal, 2014a). Mai mult decât atât, operațiunile speculative din anumite sectoare (precum cel imobiliar) intensive în utilizarea de materii prime, au contribuit, la rândul lor, la sporirea cererii pe aceste segmente.

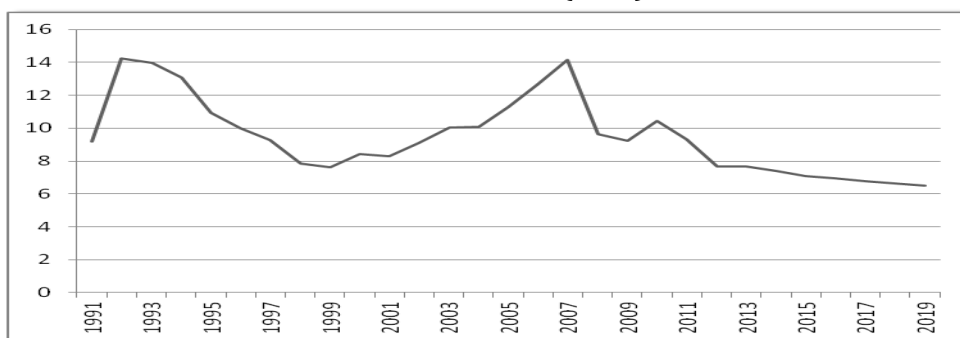
În prezent, ritmul de creștere a economiei chineze dă semne vizibile de încetinire, ceea ce se va reflecta și asupra piețelor metalelor, dar fără ca schimbările intervenite să fie de mare amploare pe termen mediu, după cum apreciază experții Fondului Monetar Internațional (FMI) (IMF, 2014a).

1. Evoluția economiei chineze și impactul acesteia asupra cererii globale de metale

China s-a numărat printre țările mai puțin afectate de criza financiară și economică mondială, însă nu a rămas imună la înrăutățirea conjuncturii economice din SUA și UE, partenerii săi comerciali-cheie. Pentru a contracara diminuarea cererii externe a partenerilor din rândul țărilor dezvoltate, guvernul chinez a intervenit rapid, prin adoptarea unui amplu program de stimulare a economiei pentru perioada 2009-2010 (în valoare de 4000 miliarde yuani, echivalentul a 585 miliarde dolari). Acesta a avut atât efecte pozitive (sporirea investițiilor în infrastructură, stimularea cererii interne), cât și negative (încurajarea construirii de noi capacități de producție, în condițiile în care acestea erau deja în exces, sporirea gradului de îndatorare a firmelor și a guvernelor locale, alimentarea în continuare a bulei imobiliare și apariția de „elefanți albi” – clădiri de mari dimensiuni, rămase neutilizate) (Oehler-Șincai, 2010 și Oehler-Șincai, 2012).

În 2008-2009 și cu precădere începând din 2011, ritmul de creștere a PIB-ului chinez a încetinit puternic (7,7% în 2012 și 2013, un nivel estimat la 7,4% în 2014 și niveluri prognozate de 7,1% în 2015 și chiar sub 7% în 2016-2019) (Graficul 1), ceea ce s-a reflectat și asupra cererii de metale, în sensul scăderii acesteia.

Graficul 1: Ritmul de creștere a PIB-ului Chinei în perioada 1991-2019, în termeni reali (în %)

Notă: Prognose pentru 2014-2019.

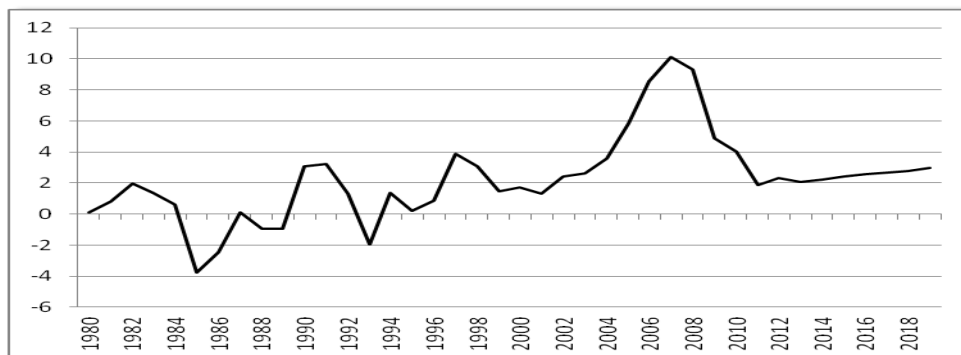
Sursa: Reprezentare a autorului pe baza datelor IMF (2014b) și IMF (2014c).

Autoritățile de la Beijing susțin că 7,2% este ritmul minim de creștere economică necesar pentru ca, anual, să fie create în China zece milioane de locuri de muncă (astfel încât rata șomajului din mediul urban să fie menținută la un nivel de 4% din populația activă) (Reuters, 2013). Totodată, politica monetară chineză este apreciată drept *prudentă* și contribuie la menținerea unui echilibru între creșterea economică relativ ridicată și susținută, ajustarea structurală (axată pe stimularea cererii interne) și o rată moderată a inflației (China Daily, 2014). Considerăm că, în

perioada următoare, nu este exclusă adoptarea de noi măsuri de stimulare a economiei, astfel încât ținta guvernului de creștere economică să fie atinsă (ritm real de creștere a PIB-ului de 7,5%). Spațiul de manevră este suficient pentru aplicarea de stimulente economice, cu atât mai mult cu cât decalajele de dezvoltare între estul Chinei și regiunile sale centrale și vestice sunt ridicate.

Actuala etapă de încetinire a creșterii economice chineze (începând din 2011) este rezultatul conjuncturii economice nefavorabile la nivel mondial și, totodată, al eforturilor autorităților de la Beijing de a limita expansiunea excesivă a creditului și a continua reformele necesare pentru a asigura tranziția către o cale mai echilibrată și susținută a creșterii economice (IMF, 2014a). **Procesul actual de reechilibrare a economiei chineze** semnifică, de altfel, mutarea centrului de greutate dinspre investiții și exporturi către consumul privat și este echivalent cu echilibrarea treptată a cererii cu oferta. De altfel, prognozele FMI indică un excedent al balanței contului curent de sub 3% din PIB în perioada 2014-2019, cu mult inferior nivelurilor din 2004-2009 (Graficul 2).

Graficul 2: Balanța contului curent al Chinei în perioada 1980-2019 (în % din PIB)

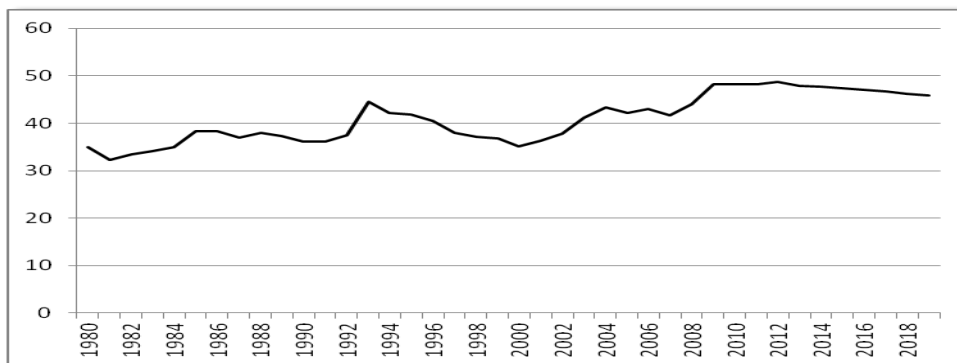
Notă: Prognoze pentru 2014-2019.

Sursa: Reprezentare a autorului pe baza datelor IMF (2014b).

O analiză a experților FMI arată că, în pofida încetinirii ritmului de creștere a economiei chineze și a procesului de reechilibrare, în perioada următoare, **consumul de metale în China va depăși nivelurile actuale**. Această concluzie este motivată de decalajele înregistrate între China și economiile dezvoltate în ceea ce privește nivelul curent al venitului pe locuitor și consumul de metale pe locuitor (IMF, 2014a, p. 36).

Potrivit opiniei acestor experți, structura consumului se va schimba, odată cu majorarea cererii pentru bunuri de consum de folosință îndelungată și încetinirea ritmului de creștere a investițiilor pentru infrastructură. În pofida acestei încetiniri, rata investițiilor productive se va menține la niveluri înalte, de peste 45% din PIB în anii care vor urma (Graficul 3).

**Graficul 3: Rata investițiilor productive în China
în perioada 1980-2019 (în % din PIB)**

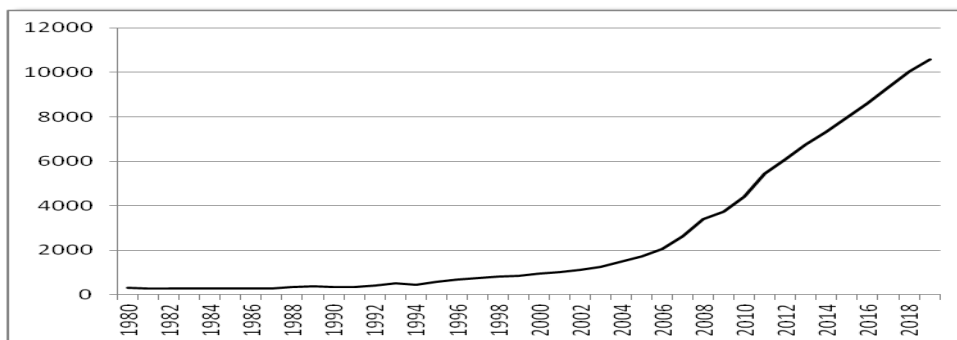
Notă: Prognoze pentru 2014-2019.

Sursa: Reprezentare a autorului pe baza datelor IMF (2014b).

Consumul mondial de materii prime se înscrie în continuare pe o pantă ascendentă și specialiștii internaționali apreciază că acest trend va persista, dar într-un ritm mai temperat pentru metalele mai puțin valoroase (cum ar fi minereul de fier) și mai accelerat pentru celelalte metale (de pildă, aluminiul și zincul). Aceleași tendințe se verifică și în cazul economiei chineze, unde, deși consumul de metale s-a mai temperat în ultimii ani, acesta este încă robust.

Consumul actual pe locuitor la nivelul Chinei este similar cu cel înregistrat în economii precum Japonia, Coreea de Sud și Taiwan-China în urmă cu câteva decenii. În ceea ce privește **nivelul PIB-ului Chinei pe locuitor**, în prezent acesta este estimat la 7.300 dolari în 2014 și la peste 10.000 dolari pe locuitor în orizontul anilor 2018-2019 (Graficul 4). Or, *specialiștii apreciază că cererea de metale din partea Chinei va continua să sporească, cel puțin până la dublarea nivelului actual al PIB-ului pe locuitor* (IMF, 2014a, p. 40).

**Graficul 4: Evoluția PIB-ului pe locuitor în China în perioada 1980-2019,
în prețuri curente (în USD)**

Notă: Prognoze pentru 2014-2019.

Sursa: Reprezentare a autorului pe baza datelor IMF (2014b).

Pe măsură ce modelul chinez de dezvoltare economică se transformă, în sensul sporirii importanței consumului, în detrimentul investițiilor productive și al

exporturilor, se schimbă și structura consumului de metale. O cale mai echilibrată și susținută a creșterii economice în China pe termen mediu și lung ar putea determina ca cererea de materii prime, în general, să fie mai puțin volatilă, dar încă robustă. Totuși, pe termen scurt, pe măsură ce cererea care alimentează creșterea intensivă în materii prime se diminuează, anumiți exportatori de astfel de mărfuri pot deveni vulnerabili (IMF, 2013).

După cum apreciază unii experți, **„metalele evoluează în tandem cu venitul pe locuitor”** (Bloomberg, 2014a). Populația chineză achiziționează mai multe bunuri de folosință îndelungată (spre exemplu, mașini de spălat, frigider, autoturisme), prin urmare va spori cererea sa de metale care intră în componența acestor bunuri (de pildă, zinc), iar cererea pentru alte metale (cum ar fi cuprul) se va tempera, dar nu va scădea.

Pentru a da numai un exemplu, amintim că, în prezent, China este principala piață de desfacere a autovehiculelor (inclusiv comerciale) la nivel mondial, înregistrând vânzări anuale de circa 22 milioane unități în 2013, comparativ cu numai 1 milion de unități în 1992 și 2 milioane de unități în 2000 (Financial Times, 2014a, ADB, 2013). Pe piața chineză, ritmul de creștere a vânzărilor de autovehicule este anticipat la 10% pe an până în 2020, an în care numărul de unități vândute este prognozat la 40 de milioane. Aceste previziuni trebuie coroborate cu faptul că un sfert din producția mondială de zinc rafinat este utilizată în industria auto (Bloomberg, 2014a).

În același timp, infrastructura chineză este departe de a fi definitivată, iar investițiile în construirea sau modernizarea de șosele naționale, autostrăzi, rețele de electricitate, canalizare, porturi, aeroporturi vor continua să fie ridicate. Mai mult decât atât, specialiștii apreciază că Republica Populară Chineză va devansa SUA în orizontul anilor 2030, economia sa devenind prima ca mărime în lume (National Intelligence Council, 2012).

Așadar, perspectivele pe termen mediu și lung ale piețelor internaționale ale metalelor pot fi apreciate drept favorabile. Nu este vorba doar de metalele de bază, ci și de metalele speciale, cu utilizări diverse, de la industria chimică, la galvanizarea altor metale (cadmiu), industria electronică (spre exemplu, galiu, germaniu, indiu), producerea de baterii (litiu), industria aerospațială (reniu).

Sumar al evoluției prețurilor la zinc, nichel și cupru în perioada 2011-2014

Prețul zincului pe piața internațională a urmat o tendință generală de scădere în perioada 2011-2013: de la o medie de circa 2.200 dolari pe tonă în 2011, la 1.950 dolari pe tonă în 2012 și 1.910 dolari pe tonă în 2013. În schimb, începând din trimestrul I al acestui an, prețurile au intrat pe o pantă ascendentă, astfel încât media prețurilor lunii iulie 2014 a fost de peste 2.310 dolari pe tonă (IMF, 2014d, p. 4). Această evoluție trebuie coroborată cu cererea și oferta Chinei, care este deopotrivă principalul producător și consumator de zinc rafinat la nivel mondial și, totodată, cu activitatea din sectoarele în care zincul este principala materie primă,¹ pe fondul cererii în creștere și limitării ofertei prin închiderea unor mine de importanță majoră.

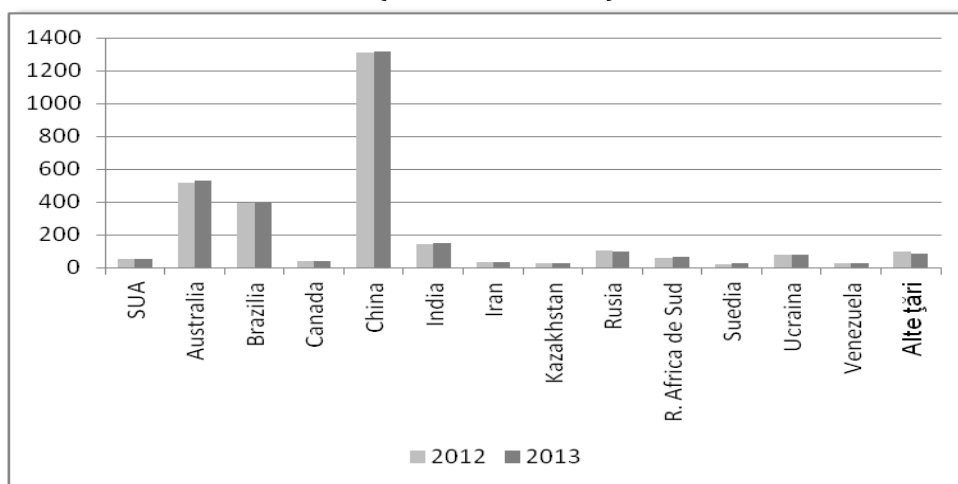
Similar, **prețul nichelului** (metal folosit în producția de oțel inoxidabil, magneți, baterii reîncărcabile, aliaje speciale etc.) a scăzut în intervalul 2011-2013, de la o medie de circa 22.909 dolari pe tonă în 2011, la 17.542 dolari pe tonă în 2012 și 15.030 dolari pe tonă în 2013. În schimb, pe parcursul anului 2014, acesta a urcat treptat, depășind 19.000 dolari pe tonă în iulie 2014, după ce în ianuarie Indonezia a interzis exporturile de minereuri neprelucrate (IMF, 2014d, p. 4). **China este principalul producător și consumator de nichel la nivel mondial.**

La cupru, prețurile au scăzut de la 8.824 dolari pe tonă în 2011 la 7.960 dolari pe tonă în 2012 și 7.332 dolari pe tonă în 2013, urmând trendul descrescător și în prima parte a anului 2014, după care prețul a urcat în iulie până la 7.113 dolari pe tonă (IMF, 2014d, p. 4). **China este principalul consumator de cupru (40% din totalul mondial)** și al doilea producător de cupru minier, după Chile (US Geological Survey, 2014). În aprilie 2014, compania de stat chineză, China Minmetals a achiziționat de la Glencore Xstrata Plc zăcămintul de cupru Las Bambas (Peru) pentru suma de 5,85 miliarde dolari (The Wall Street Journal, 2014a), ceea ce evidențiază că piața cuprului încă nu a atins apogeul.

2. Studiu de caz: China și cererea și oferta de minereu de fier

China continuă să fie principalul producător și consumator de minereu de fier la nivel mondial (Graficul 5), în timp ce, din punctul de vedere al nivelului rezervelor, cea mai mare economie asiatică se poziționează pe locul al patrulea, după Australia, Brazilia și Federația Rusă. Aproximativ 70% din minereul necesar pentru producția chineză de oțel este importat (The Wall Street Journal, 2014b).

Graficul 5: Principalele țări producătoare de minereu de fier în 2012-2013 (în milioane tone)

Sursa: US Geological Survey (2014).

În perioada recentă, pe fondul creșterii moderate a cererii pentru minereu de fier și adaptării treptate a ofertei la cerere, prețurile la minereu de fier pe piața internațională manifestă o tendință generală de scădere, de la o medie de 168 dolari pe tonă în 2011, la aproape 130-135 dolari pe tonă în 2012-2013, 120 dolari pe tonă în trimestrul I din 2014, puțin peste 100 dolari pe tonă în trimestrul al doilea din 2014 și sub 100 dolari pe tonă în prezent (IMF, 2014d, p. 4). Specialiștii estimează un preț mediu de 107 dolari pe tonă pe ansamblul anului 2014 și 80 dolari pe tonă la nivelul anului 2015 (Bloomberg, 2014b).

La presiunile exercitate de China, în 2010 a fost încheiată o perioadă de peste 40 de ani în care sistemul prețurilor fusese dirijat de cei trei giganti ai industriei: companiile anglo-australiene BHP Billiton Ltd. și Rio Tinto PLC, împreună cu multinaționala braziliană Vale SA. Însă, în pofida acestui succes, prețul mediu pe tonă a crescut în 2011 cu 14% față de nivelul mediu din 2010 (de circa 147 dolari pe tonă) (IMF, 2014d, p. 4) datorită cererii robuste din partea Chinei.

China nu este competitivă pe piața internațională a minereului de fier, deși este producătorul numărul unu în lume și depășește cu mult producători reductabili precum Australia și Brazilia.⁵ Motivele sunt numeroase, pornind de la

⁵ Cea mai mare economie asiatică producea în anii precedenți 1-1,5 miliarde de tone de minereu de fier pe an.

calitatea inferioară a minereului extras, cu un conținut scăzut de fier (de circa 30%) (Reuters, 2014a), continuând cu gradul ridicat de fragmentare a industriei autohtone (6000 de mine)⁶ și costurile înalte de producție. Minereul provine de la mari adâncimi, iar conținutul în substanță utilă este de jumătate din cel obținut în regiuni precum Pilbara din Australia și chiar inferior celui de slabă calitate din Federația Rusă. Costurile de producție din China se încadrează în intervalul 75-145 dolari pe tonă (Bloomberg, 2014c), comparativ cu minereul importat, care generează costuri de numai 30-60 dolari pe tonă. Potrivit opiniei experților internaționali, acest decalaj de competitivitate va determina ca importurile Chinei să crească în continuare, fiind prognozate la aproape 950 milioane de tone la nivelul anului 2016, ceea ce reprezintă 77% din consumul intern total, față de 72% în 2013. China produce jumătate din producția mondială de oțel, însă este puternic dependentă de marile firme internaționale în ceea ce privește minereul de fier utilizat (The Wall Street Journal, 2014b).

Pentru a contracara aceste slăbiciuni la nivelul producției de minereu de fier, guvernul chinez intenționează să creeze un conglomerat al „giganților” autohtoni din domeniu, care să contribuie cu cel puțin jumătate la producția internă de minereuri. Grupul urmează să fie condus de liderul de piață Ansteel Mining Co. (cu sediul în Anshan, provincia Liaoning din nord-estul Chinei), companie de stat (The Wall Street Journal, 2014b). În opinia noastră, în contextul scăderii pronunțate a prețurilor internaționale, această măsură vine prea târziu și nu are șanse mari să salveze o industrie aflată deja în declin pe plan intern.

În prezent, în China se închide zilnic o mină, cel mai afectate fiind exploatările din provinciile de coastă, unde investițiile în echipamente au fost limitate, iar costurile de producție sunt extrem de ridicate. Această situație trebuie coroborată și cu conjunctura nefavorabilă de pe principala piață din aval, și anume **industria oțelului**. În perioada ianuarie-mai 2014, nu mai puțin de 26 din cele 88 de oțelării de dimensiuni mari și medii din China au înregistrat pierderi, pe fondul accesului limitat la credite (People Daily, 2014), dar mai ales datorită costurilor suplimentare implicate de prevederile mai stricte din legislația privind protecția mediului (Financial Times, 2014b). Prin folosirea de minereuri superioare calitativ, cantitatea de zgură generată și energia utilizată se diminuează.

China va rămâne dependentă de importurile de minereuri superioare din Australia și Brazilia și în anii care vor urma. Volumul importului va depinde, însă, de cererea de oțel pe piața internă, strâns legată de situația din sectorul construcțiilor, industria auto, sectorul de construcții mecanice și al bunurilor industriale de uz casnic. Nu în ultimul rând, stocurile consistente de **deșeuri (oțel, fier etc.)** au potențialul de a tempera creșterea cererii de minereu de fier pe termen mediu și chiar lung.

⁶ Peste jumătate din producție este asigurată de mici mine care generează în medie 3 milioane tone de minereu de fier pe an. Surse: Reuters (2014a), The Wall Street Journal (2014b).

Potrivit opiniei experților internaționali, concurența pe piața minereurilor de fier va continua să fie acerbă. Oferta internațională se va majora în continuare (în special cea de minereuri superioare calitativ, cu o concentrație înaltă de fier), iar cererea chineză se va tempera, ceea ce va determina ca prețurile să continue trendul descendent, afectându-i chiar și pe liderii de piață, precum BHP Billiton. Producătorii chinezi vor fi însă și mai afectați de scăderea prețurilor, fapt reflectat de numărul tot mai mare de mine închise (Financial Times, 2014c).

*China și folosirea metalelor ca garanție în sectorul bancar „din umbră”:
un fenomen care stârnește îngrijorare la nivel mondial*

Alături de factorii amintiți anterior, care susțin tendința de scădere a prețurilor la metale pe termen lung, un rol important îl are și **folosirea metalelor ca garanție pentru obținerea de credite în sistemul bancar „din umbră”**.

În ultimii ani, în China au luat amploare deopotrivă sistemul bancar paralel sau „din umbră” (estimat la 80% din PIB-ul chinez)⁷ și sistemul de creditare bazat pe garanții sub formă de metale. Dezvoltarea fulminantă în anii recentți a sistemului bancar „din umbră” se datorează în principal constrângerilor impuse instituțiilor financiar-bancare de către Banca Centrală a Chinei în ceea ce privește creditele acordate unor sectoare precum cel minier, imobiliar, sau siderurgic (Business Standard, 2014), dar și unor factori generali, precum ratele reale negative ale dobânzii la depozitele bancare și accesul limitat la creditare pentru întreprinderile mici și mijlocii. Până nu demult, acest sistem nu a fost deloc reglementat, ceea ce contrastează cu regulile stricte care guvernează sistemul tradițional de finanțare. Dintre metale, **cuprul și minereul de fier** au fost cel mai frecvent folosite ca garanție pentru obținerea de credite. Potrivit estimărilor experților de la Goldman Sachs, astfel de tranzacții (împrumuturi având ca garanții stocuri de metale din depozite și porturi chineze) reprezintă aproximativ 30% din împrumuturile externe pe termen scurt de după 2010 (echivalentul unei sume variind între 80 și 160 miliarde dolari) (The Wall Street Journal, 2014c). Recent, și alte metale au devenit obiectul garanțiilor pentru obținerea de credite, dintre acestea remarcându-se în special zincul și aluminiul (Reuters, 2014c).

Creditorii (spre exemplu, bănci internaționale) și speculatorii au beneficiat de randamente substanțiale, generate de rate mult mai ridicate ale dobânzilor comparativ cu cele din sistemul tradițional de finanțare și aprecierea treptată a monedei chineze în anii anteriori. În prezent, însă, odată cu încetinirea ritmului de creștere a PIB-ului chinez, cursul de schimb a devenit mai volatil, iar câștigurile creditorilor în scădere.

⁷ Circa 33.000 miliarde yuani sau aproape 5.300 miliarde dolari la jumătatea anului 2013 potrivit Forbes (2014).

Intrarea în incapacitate de plată a unor debitori determină creditorii să vândă materiile prime utilizate ca garanție, ceea ce contribuie la majorarea ofertei și, în unele cazuri, la scăderea prețurilor metalelor. În anumite cazuri, s-a recurs la garanții încrucișate, ceea ce sporește riscul intrării succesive în incapacitate de plată a mai multor debitori interconectați.⁸ Considerăm însă că amploarea acestui fenomen nu poate fi apreciată cu precizie în momentul de față, deoarece nu există suficiente date statistice care să reflecte situația reală.

3. China continuă să dețină monopolul pe piața metalelor rare, dar oferta începe să se diversifice

În prezent, aproximativ 97% din producția mondială de pământuri rare (cu o largă utilizare în industriile de vârf, inclusiv industria militară și de apărare) este concentrată în China. Rezervele deținute de această țară se ridică la jumătate din totalul mondial, în timp ce SUA dispun de 12% din total, restul fiind concentrat în țări precum Australia, Brazilia, India, Malaysia, Federația Rusă, Republica Africa de Sud (World Bank, 2014). Contrar denumirii lor, pământurile rare sunt larg răspândite în natură, dar în cantități mici.⁹ Mizând pe politicile preferențiale și standarde de mediu laxe sau inexistente, China a reușit la sfârșitul anilor '90 să preia ștafeta de la SUA (liderul mondial în producția de pământuri rare din anii '40 și până la finele anilor '80) și să își sporească treptat producția (Morrison, Tang, 2012, Chan, Kane, 2014). Cu toate acestea, în plan global, cererea depășește oferta: 136 mii de tone, comparativ cu 110 mii de tone (ambele la nivelul anului 2012). Pentru 2015, cererea mondială este estimată la 180-210 mii de tone (The World Bank, 2014, p. 45).

În perioada 2005-2011, guvernul chinez a introdus taxe, licențe și cote de export. Acestea din urmă au fost reduse treptat, de la 65,6 mii de tone în 2005, la 30,3 mii de tone în 2010 și 30,2 mii de tone în 2011 (Bloomberg, 2011). Printre motivele invocate pentru adoptarea acestor măsuri s-au numărat: conservarea rezervelor, protejarea mediului și acoperirea cererii interne. Un alt motiv, nedeclarat, a fost acela al impulsivității industriei prelucrătoare, ceea ce este sinonim cu sporirea valorii adăugate produse în țară. Comerțul ilicit cu pământuri rare a luat amploare, nivelul său fiind estimat la 20 de mii de tone în 2008 (China Daily, 2009).

Argumentele prezentate anterior și majorarea cererii de pământuri rare, odată cu avansul tehnologiilor de vârf și al producției acestora explică încadrarea pe o pantă ascendentă a prețurilor pământurilor rare, deși nivelul actual rămâne inferior maximelor atinse în 2011.

⁸ A se consulta și articolul: The Economist (2014).

⁹ A se consulta: The World Bank (2014), p. 45 și <http://www.ncpa.org/rare-earths>.

Principalul obiectiv al Planului chinez de dezvoltare a industriei pământurilor rare pentru 2009-2015 a fost acela de a crea trei zone distincte de producție a acestora – nord (Mongolia Interioară și Shandong), sud (Jiangxi, Guangdong, Hunan și Guangxi) și centru (Sichuan) – și două sisteme de producție la nivel național – pământuri rare ușoare în nordul țării și pământuri rare medii spre grele în celelalte zone (Morrison, Tang, 2012, pp. 13-14).

Atâta vreme cât s-a bucurat de poziția de monopol fără să aducă atingere intereselor importatorilor de pământuri rare, China nu a întâmpinat obiecții din partea acestora (Forbes, 2013), iar exporturile s-au înscris pe o pantă ascendentă. În schimb, odată cu restricționarea ofertei, au fost impulsionate proiectele pentru extracția de pământuri rare în alte țări, precum SUA, Australia, Canada. Totodată, în martie 2012, UE, SUA și Japonia, principalii importatori, au lansat o procedură de soluționare a litigiilor în cadrul Organizației Mondiale a Comerțului (OMC). Consultările inițiale cu China nu au condus la găsirea unei soluții amiabile, acceptate de toate părțile. Prin urmare, OMC a instituit un grup special în iunie 2012. În data de 26 martie 2014, OMC a emis o hotărâre a grupului special împotriva restricțiilor la export impuse de China în ceea ce privește pământurile rare, precum și wolframul și molibdenul, care sunt componente esențiale folosite de o gamă largă de industrii din țări dezvoltate și în dezvoltare/emergente.

OMC a constatat că *taxele și contingentele la export stabilite de China reprezintă o încălcare a angajamentelor asumate de această țară în cadrul OMC și nu sunt justificate de considerente ce țin de politica de mediu sau de cea de conservare. Concluzia este aceea că nu se pot impune restricții la export pretinzând că se urmărește conservarea unor resurse naturale epuizabile, dacă nu este limitată în același scop utilizarea pe plan național a materiilor prime în discuție. China are dreptul să își instituie politici de mediu și de conservare și poate decide cu privire la nivelul sau ritmul în care își utilizează resursele. Însă, odată extrase, acestea fac obiectul normelor OMC și al principiului accesului nediscriminatoriu la materiile prime: țara care exploatează resursele nu poate să limiteze vânzările acestora, deoarece ar avea un avantaj concurențial net față de firmele străine* (Comisia Europeană, 2014).

Trebuie subliniat că, în iunie 2010, a fost dat publicității Raportul intitulat „Materiile prime esențiale pentru UE”, lista acestora fiind alcătuită din: antimoniu, beriliu, cobalt, fluorină, galiu, germaniu, grafit, indiu, magneziu, niobiu, metale din grupa platinei, **pământurile rare**, tantal și tungsten (Comisia Europeană, 2011). China este principalul producător mondial de: antimoniu, fluorină, germaniu, grafit, indiu, magneziu, pământuri rare și tungsten. În 2012, China mai pierduse un caz la OMC, prezentat în comun de către UE, SUA și Mexic, cu privire la restricțiile la exportul de materii prime.

În aprilie 2014, China a înaintat recurs împotriva raportului grupului special. Raportul organului de apel, dat publicității în data de 7 august 2014, concluzionează că: (1) impunerea de taxe vamale de export contravine obligațiilor

asumate de China ca membru al OMC; (2) contingentele de export nu se justifică; (3) restricțiile impuse întreprinderilor în ceea ce privește drepturile lor de export încalcă obligațiile Chinei ca membru al OMC.

Ca urmare a acestor rezultate, piața chineză a pământurilor rare și legislația aferentă vor fi restructurate în perioada care va urma. Concurența se va amplifica, țările deținătoare de resurse de pământuri rare intensificându-și eforturile de a găsi cele mai viabile soluții de exploatare. Astfel, deși China va rămâne principalul jucător pe această piață, dominanța sa va scădea. Având în vedere importanța strategică a pieței pământurilor rare la nivel mondial, vom asista la schimbări majore în planul exploatării resurselor, al principalilor producători și regulilor interne de funcționare a pieței. Poluarea mediului, asociată cu exploatarea acestor resurse strategice va rămâne o provocare pe termen lung, ceea ce va determina ca prețurile să se mențină la niveluri ridicate.

Concluzie

În opinia specialiștilor internaționali, cererea de metalele a unei țări evoluează în tandem cu venitul său pe locuitor. În ceea ce privește nivelul PIB-ului pe locuitor al Chinei, în prezent acesta este estimat la 7.300 dolari în 2014 și la peste 10.000 dolari pe locuitor în orizontul anilor 2018-2019. Or, *specialiștii apreciază că cererea de metale din partea Chinei va continua să sporească, cel puțin până la dublarea nivelului actual al PIB-ului pe locuitor.* Mai mult decât atât, consumul actual pe locuitor la nivelul Chinei este similar cu cel înregistrat în economii precum Japonia, Coreea de Sud și Taiwan-China în urmă cu câteva decenii.

Prin urmare, odată cu majorarea cererii chineze pentru bunuri de folosință îndelungată, va spori și cererea de metale care intră în componența acestor bunuri. În același timp, infrastructura chineză este departe de a fi definitivată, cu atât mai mult cu cât decalajele de dezvoltare între estul Chinei și regiunile sale centrale și vestice sunt semnificative, iar investițiile în construirea sau modernizarea de șosele naționale, autostrăzi, rețele de electricitate, canalizare, porturi, aeroporturi vor continua să fie ridicate.

În concluzie, în baza celor menționate anterior, cererea agregată de metale va continua să se amplifice odată cu progresul tehnic, creșterea nivelului de trai al populației și majorarea graduală a venitului pe locuitor, în timp ce ritmul de creștere și structura consumului de metale vor suferi modificări.

Bibliografie:

- ADB (2013). *Beyond Factory Asia – Fueling Growth in a Changing World*, Philippines.
- China Turns Zinc Into Car Parts as Consumer Demand Surges (2014a April 22). *Bloomberg*.
- Iron Ore Completes Second Monthly Gain in 2014 (2014b, July 31). *Bloomberg*.
- Goldman Sees China's Iron Ore Production Falling 10% (2014c, July 7). *Bloomberg*.
- China 2012 Rare-Earth Export Quota Unchanged as Sales Slump (2011, December 28). *Bloomberg*.
- Chinese probe into shadow banking spooks copper market (2014, June 23). *Business Standard*.
- Chan, D.C., Kane, T.M. (editors) (2014). *China and International Security – History, Strategy and 21st Century Policy*, California, USA.
- China to maintain proactive fiscal, prudent monetary policies (2014, March 5). *China Daily*.
- China to curb rare earth smuggling (2009, September 14). *China Daily*.
- Comisia Europeană (2014, 26 martie). *Restricțiile impuse de China în legătură cu accesul la pământurile rare și la alte materii prime – OMC a luat din nou o hotărâre în favoarea UE*, Comunicat de presă, IP/14/293,.
- Comisia Europeană (2011). *Comunicare a Comisiei către Parlamentul European, Consiliu și Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor – Abordarea Provocărilor de pe piețele de mărfuri și privind materiile prime*, Bruxelles, 2 februarie, COM(2011) 25 final.
- Shadow banking in China – Battling the darkness (2014, May 10). *The Economist*.
- Le Figaro Economie (2014). *La Banque mondiale abaisse ses prévisions économiques 2014*, Jean-Pierre Robin, 11.06.
- China car sales accelerate away from US and Brazil in 2013 (2014a, January 9). *Financial Times*.
- Iron ore price hangs in the balance (2014b, August 8). *Financial Times*.
- Iron ore boosted by China restocking (2014c, July 4). *Financial Times*.
- China's Shadow Banking Sector Valued at 80% of GDP (2014, May 21). *Forbes*.
- Forbes (2013). *Chinese Rare Earth Metals Surprise, Free Markets Actually Work*, December 18.
- IMF (2014a). *World Economic Outlook – Recovery Strengthens, Remains Uneven*, World Economic and Financial Surveys, April, Washington D.C.
- IMF (2014b, April). *World Economic Outlook Database*.
- IMF (2014C). *WORLD ECONOMIC OUTLOOK Update*, July, Washington D.C.
- IMF (2014d, August 11). *Commodity Market Monthly*, Washington D.C..
- IMF (2013). *Commodity Market Review*, Washington D.C., October.
- Morrison, W. M., Tang, R. (2012). *China's Rare Earth Industry and Export Regime: Economic and Trade Implications for the United States*, Congressional Research Service, April 30.
- National Intelligence Council (2012). *Global Trends 2030: Alternative Worlds*, December, NIC 2012-001.
- Oehler-Șincai, I. M. (2012). *Reflections on the Chinese Development Model*, interview for the Chinese Social Sciences Today, Journal of the Chinese Academy of Social Sciences.
- Oehler-Șincai, I. M. (2010). *Rolul Chinei în plan global și regional, prin prisma comerțului cu bunuri și a fluxurilor de ISD*, Revista de Economie Mondială, nr. 1/2010, pp. 27-47.

People Daily (2014, July 16). *World's three largest iron ore producers compete for Chinese market*.

Rio Tinto lifts iron ore output as Chinese mines struggle (2014a, July 16). *Reuters*.

China loses trade dispute over rare earth exports (2014b, March 26). *Reuters*.

Zinc prices seen rising as China speeds infrastructure work-trade (2014c, April 4). *Reuters*.

China premier warns against loose money policies (2013, November 5). *Reuters*.

Roache, S. K. (2012). *China's Impact on World Commodity Markets*, IMF Working Paper, WP/12/115, Research Department, May.

US Geological Survey (2014). *Mineral Commodity Summaries*, February.

Las Bambas Purchase Shows China Is Still in the Hunt for Commodities. (2014a, April 14). *The Wall Street Journal*.

China Plans to Create Iron-Ore Mining Giant (2014b, March 20). *The Wall Street Journal*.

Collateral Damage in China's Commodity Pileup. (2014c, June 23). *The Wall Street Journal*.

The World Bank (2014, June). *Shifting Priorities, Building for the Future, Global Economic Prospects*, Volume 9, Washington D.C.